

**Юридичне обґрунтування застосування
електронних документів,
створення та використання систем
«клієнт-банк»,
зокрема системи «iBank 2 UA»**

Версія документа – 3.0

Зміст

Створення та використання систем «клієнт-банк».....	3
Криптографічний захист інформації.....	3
Поняття електронного документу.....	4
Правовий статус електронного документу.....	4
Поняття електронно-цифрового підпису (ЕЦП).....	4
Застосування ЕЦП у електронних документах.....	5
Порядок роботи з електронними розрахунковими документами у системах «клієнт-банк».....	5
Ліцензування діяльності по експлуатації засобів криптографічного захисту інформації...	5
Про систему електронного банкінга «iBank 2 UA».....	6
Перелік нормативних документів.....	6

Створення та використання систем «клієнт-банк»

Система «клієнт-банк» відноситься до класу систем захищеного документообігу та повинна забезпечувати цілісність інформації, її конфіденційність під час обробки, передавання та зберігання.

Згідно Закону України «Про інформацію», в статті 30 про інформацію з обмеженим доступом визначається, що *конфіденціальна інформація - це відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов.*

Громадяни, юридичні особи, які володіють інформацією професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого характеру, одержаною на власні кошти, або такою, яка є предметом їх професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого інтересу і не порушує передбаченої законом таємниці, самостійно визначають режим доступу до неї, включаючи належність її до категорії конфіденціальної, та встановлюють для неї систему (способи) захисту.

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» в статті 15 також визначає, що *суб'єкти електронного документообігу, які здійснюють його на договірних засадах, самостійно визначають режим доступу до електронних документів, що містять конфіденційну інформацію, та встановлюють для них систему (способи) захисту.*

Зазвичай конфіденційність та аутентичність фінансових операцій забезпечується засобами криптографічного захисту інформації.

Криптографічний захист інформації

Положення про порядок здійснення криптографічного захисту інформації в Україні № 505/98 від 22.05.1998 р. регламентує:

Стаття 3. Державну політику щодо криптографічного захисту інформації відповідно до Указу Президента України від 11 лютого 1998 року N 110 (110/98) реалізує Департамент спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби Безпеки України.

Стаття 4. Ліцензування діяльності, пов'язаної з розробкою, виготовленням, ввезенням, вивезенням, реалізацією та використанням засобів криптографічного захисту інформації, а також з наданням послуг із криптографічного захисту інформації, здійснюється згідно із законодавством України. (Пункт 4 в редакції Указу Президента № 1019/98 від 15.09.98).

Стаття 8. Для криптографічного захисту конфіденційної інформації використовуються криптосистеми і засоби криптографічного захисту, які мають сертифікат відповідності.

Розробка програмно-апаратних засобів криптографічного захисту здійснюється згідно Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» № 1775-III від 1.07.2000 р., згідно якого видається ліцензія на провадження таких робіт:

- *Розроблення апаратних, апаратно-програмних засобів криптографічного захисту інформації та криптосистем*
- *Розроблення програмних засобів криптографічного захисту інформації та криптосистем*

- *Виробництво апаратних, апаратно-програмних засобів криптографічного захисту інформації та криптосистем*
- *Виробництво програмних засобів криптографічного захисту інформації та криптосистем*
- *Використання, експлуатація засобів криптографічного захисту інформації та криптосистем*
- *Надання послуг в галузі криптографічного захисту інформації*

Поняття електронного документу

Загальне визначення терміну *«електронний документ»* міститься в Законі України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 року

№ 851-IV, згідно з п. 1 ст. 5 якого, *електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов’язкові реквізити документа.*

В п. 1.10 ст. 1 Закону України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» від 5 квітня 2001 року № 2346-III, згідно положень якого, *електронний документ – документ, інформація в якому представлена у формі електронних даних, включаючи відповідні реквізити документа, в тому числі і електронний цифровий підпис, який може бути сформований, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму чи на папері.* Проте, сфера використання даного визначення обмежена розрахунковими відносинами в межах України (тобто в міжнародних розрахункових відносинах, які здійснюються за допомогою електронних телекомунікаційних систем, необхідно керуватись загальногалузевим визначенням, яке міститься в Законі України «Про електронний документ та електронний документообіг».

В Постанові Національного банку України «Про затвердження Інструкції про міжбанківський переказ грошей в Україні в національній валюті» від 17.03.2004 р. № 110, вживається також похідний від «електронного документа» термін *«електронний розрахунковий документ»*. Відповідно до п. 1.4 Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті *електронний розрахунковий документ – це документ, інформація в якому представлена у формі електронних даних, включаючи відповідні реквізити розрахункового документа, який може бути сформований, переданий, збережений і перетворений у візуальну форму представлення електронними засобами.*

Правовий статус електронного документу

Стаття 8 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» визначає, що *юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму.*

Допустимість електронного документа як доказу не може заперечуватися виключно на підставі того, що він має електронну форму.

Поняття електронно-цифрового підпису (ЕЦП)

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про електронний цифровий підпис» від 22 травня 2003 року № 852-IV, під терміном ЕЦП розуміється *вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача. Електронний цифровий підпис*

накладається за допомогою особистого ключа та перевіряється за допомогою відкритого ключа.

Згідно зі статтею 5 Закону України «Про електронний цифровий підпис» порядок застосування цифрового підпису в банківській діяльності визначається Національним банком України.

Застосування ЕЦП у електронних документах

Відповідно до ст. 11.5 Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті *реквізити електронного розрахункового документа, що використовуються в системах «клієнт – банк», «клієнт – Інтернет – банк», визначаються договором між банком та клієнтом, але обов'язково цей документ серед інших має містити електронний цифровий підпис.*

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» в статті 6 також зазначає, що *електронний підпис є обов'язковим реквізитом електронного документа, який використовується для ідентифікації автора та/або підписувача електронного документа іншими суб'єктами електронного документообігу. Накладанням електронного підпису завершується створення електронного документа.*

Порядок роботи з електронними розрахунковими документами у системах «клієнт-банк»

В Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті наводиться порядок роботи з електронними розрахунковими документами, які використовуються під час здійснення розрахунків за допомогою систем «клієнт - банк», «клієнт - Інтернет-банк»: *Ст.11.1. Оперативне ведення клієнтом своїх рахунків у банку та обмін технологічною інформацією, визначеною в договорі між банком та клієнтом, клієнт може здійснювати за допомогою систем дистанційного обслуговування. Дистанційне обслуговування може здійснюватися за допомогою систем «клієнт - банк», «клієнт - Інтернет - банк», «телефонний банкінг» тощо.*

Ст.11.2. Програмне забезпечення систем дистанційного обслуговування має відповідати вимогам нормативно-правових актів Національного банку, які пред'являються до технології та захисту електронних банківських розрахунків.

Ст. 11.5. Під час здійснення розрахунків за допомогою систем «клієнт - банк», «клієнт - Інтернет - банк» тощо застосовуються електронні розрахункові документи. Відповідальні особи платника, які вповноважені розпоряджатися рахунком і на законних підставах володіють особистим ключем, від свого імені або за дорученням особи, яку представляють, накладають підписи під час створення електронного розрахункового документа.

Ліцензування діяльності по експлуатації засобів криптографічного захисту інформації

Для використання засобів криптографічного захисту інформації, зокрема для систем електронного документообігу, банкові необхідно мати ліцензію на «використання, експлуатацію засобів КЗІ та криптосистем», а також на «надання послуг у галузі КЗІ» згідно ст. 9 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»

...

14) розроблення, виробництво, використання, експлуатація, сертифікаційні випробування, тематичні дослідження, експертиза, ввезення, вивезення криптосистем і

засобів криптографічного захисту інформації, надання послуг в галузі криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису), торгівля криптосистемами і засобами криптографічного захисту інформації.

Про систему електронного банкінга «iBank 2 UA»

Система «iBank 2 UA» відноситься до класу систем захищеного електронного документообігу. Обмін електронними документами відбувається між банком і клієнтом. Електронний документ, відправлений клієнтом та отриманий банком, є підставою для здійснення фінансових операцій.

Для забезпечення аутентичності та цілісності електронного документа в «iBank 2 UA» використовується механізм ЕЦП під електронними документами.

Саме електронний документ із ЕЦП є доказовим матеріалом при вирішенні конфліктних ситуацій.

Для криптографічного захисту інформації в систему «iBank 2 UA» вбудована сертифікована ДСТСЗІ СБ України платформонезалежна Java-криптобібліотека «Стандарт-Ява» компанії НВЦ «БІТіС». Сертифікат відповідності рег. № UA1.112.0135242-06. Java-криптобібліотека «Стандарт-Ява» вбудована й поширюється в складі «iBank 2 UA» на підставі Договору № 1 від 11 вересня 2006 р. між компаніями «БІФІТ» і НВЦ «БІТіС».

Перелік нормативних документів

- Закон України «Про інформацію» № 2657-ХІІ від 2 жовтня 1992 р.
- Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» № 1775-ІІІ від 1.07.2000 р.
- Постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 № 1698 «Про затвердження переліку органів ліцензування».
- Закон України «Про електронний цифровий підпис» від 22 травня 2003 року № 852-ІV
- Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 № 851-ІV
- Закон України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» від 5 квітня 2001 року № 2346-ІІІ
- Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління НБУ від 21 січня 2004 р. № 22
- Постанова Національного банку України «Про затвердження Інструкції про міжбанківський переказ грошей в Україні в національній валюті» від 17.03.2004 р. № 110
- «Положення про порядок здійснення криптографічного захисту інформації в Україні» № 505/98 від 22.05.1998 р.
- Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з розроблення, виробництва, використання, експлуатації, сертифікаційних випробувань, тематичних досліджень, експертизи, ввезення, вивезення криптосистем і засобів криптографічного захисту інформації, надання послуг в галузі криптографічного захисту інформації, торгівлі криптосистемами і засобами криптографічного захисту інформації, затвержені наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації СБ України від 29.12.2000 № 88/66 і зареєстровані в Міністерстві юстиції України 20.01.2001 за № 49/5240 (у

редакції наказу Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації СБ України від 15.10.2004 № 121/80, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 29.10.2004 за № 1392/9991)

- Порядок контролю за додержанням ліцензійних умов провадження господарської діяльності з розроблення, виробництва, використання, експлуатації, сертифікаційних випробувань, тематичних досліджень, експертизи, ввезення, вивезення криптосистем і засобів криптографічного захисту інформації, надання послуг в галузі криптографічного захисту інформації, торгівлі криптосистемами і засобами криптографічного захисту інформації; розроблення, виробництва, впровадження, обслуговування, дослідження ефективності систем і засобів технічного захисту інформації, надання послуг в галузі технічного захисту інформації; розроблення, виробництва, впровадження, сертифікаційних випробувань, ввезення, вивезення голографічних захисних елементів, затверджений наказом Держпідприємництва України, ДСТСЗІ СБ України від 12.12.2001 № 151/72 і зареєстрований у Міністерстві юстиції України 27.12.2001 за №1085/6276
- Положення про порядок розроблення, виробництва та експлуатації засобів криптографічного захисту конфіденційної інформації та відкритої інформації з використанням електронного цифрового підпису, затверджене наказом ДСТСЗІ СБ України від 30.09.1999 року №53 (із змінами, внесеними наказом ДСТСЗІ СБ України від 30 квітня 2004 року № 31) і зареєстроване у Міністерстві юстиції України 12.05.2004 за №592/9191.
- Державні Стандарти України та країн СНД: ГОСТ 28147-89, ГОСТ 34.310-95, ГОСТ 34.311-95, ДСТУ 4145-2002, ДСТУ 2462-94, ДСТУ 3410-96 та ін.